

Hensyn til Realiteten, dengang denne for mig laa for til Forhandling, og jeg søgte at ramme efter saa moden Overveielse, som jeg saae mig istand til, det, som jeg troede var bedst for Kirken og Menighederne. Efter i den Henseende at have dannet min Overbeviisning, stod Spørgsmaalet om Formen tilbage, og det var den, hvorover jeg hørte Biskopperne. At de saa gjentagende yttrede sig om Realiteten, finder jeg ganske naturligt, men urigtigt er det at fremsføre Anke over, at jeg betragtede Realiteten for afsluttet og havde stilet min Skrivelse i den Form, som stæet er. Jeg skal iøvrigt talke den ærede Landsstingsmand, fordi han har stemt mod det Endringsforslag, som nylig laa for til Forhandling. Derved troer jeg, at han har gjort Sagen en væsentlig Tjeneste.

Clausen: Jeg formaaer ikke at bringe de af den høitærede Minister nu udtalte Ord i Samklang med de Ord, han, som jeg før ophyste, har udtalt i forrige Aar. Forstod jeg ham ret, yttrede han, at han allerede havde hørt Biskopperne, førend han udtalte sig i Folkethinget, at hans Beslutning allerede da stod fast om Realiteten, og at der saaledes kun stod tilbage at høre dem om Formen. Han siger i Folkethinget: „Jeg vil sætte den hele Sag i Bevægelse og høre de geistlige Myndigheder om den.“ Dette kan dog ikke forståes om det ganske formelle Spørgsmaal, men om Sagens Indhold, om Realiteten. Jeg skal endnu kun føie det ene Ord til: Jeg troer, at enhver Afsløring af en enkelt Kirke, ligesom af en enkelt Stat, er høist utilraadelig; men der finder for Danmark en virkelig kirkelig Afsløring Sted. Jeg kender intet Land i Europa, hvor en Frihed som den, der her er tilstaaet, er gjældende, en Frihed, som ligefrem er beregnet paa at opløse, at undergrave den bestaaende ælbgamle Menighedsordning, og heller ikke kender jeg noget Land, hvor Kirken staaer i den Grad værgeløs overfor den politiske Myndighed, som Tilfældet er med den danske Folkekirke.

Kirke- og Underviisningsministeren: Det er mig virkelig vanskeligt at skulle

uden Videre svare paa Bemærkninger om, hvad jeg har yttret i det andet Thing iffor. For i denne Henseende, at kunne give nærmere Forklaring maatte jeg vide, paa hvilket Punkt af Forhandlingerne jeg yttrede dette; men det ophyste den ærede Rigsdagsmand ikke. Det vil fremgaae af Forhandlingerne i Folkethinget, at inden jeg dannede mig en endelig Mening om denne Sag, havde jeg hørt Biskopperne, rigtig nok under en mere konfidentiel Form. Det er forøvrigt ikke uden Ulemper, naar den Lovgivende Magt, om jeg saa maa sige, trænger sig ind imellem de Meddelelser, der finde Sted mellem Ministeriet og de samme undergivne Myndigheder; der bør og skal finde en fri Tankendværling Sted imellem vedkommende Myndigheder og Ministeriet; men naar man gaaer hen og vil i saadanne Meddelelser som i et Arsenal søge Vaaben imod Ministeriet; troer jeg, at man gjør en urigtig Benyttelse af dem og udøver en skadelig Indvirkning i saa Henseende. Jeg kan kun gjentagende fremhæve, at Spørgsmaalet om Realiteten blev først afgjort som min personlige Overbeviisning, efterat Biskopperne vare hørte, og de bleve derefter senere hørte med Hensyn til Formen, som den ærede Rigsdagsmand selv ophyste. Alt, hvad den ærede Rigsdagsmand sagde om, at dette skulde undergrave Menighedslivet, kan jeg ikke tiltræde; det er umuligt at indsee, hvorledes det, at Vedkommende kunne bruge deres egen Kirke til Altergang, skulde kunne opløse Menighedslivet. En Opløsning af Sogneemenighedslivet fandt Sted ved Sognebaandets Løsning; en Opløsning vil ligesuldt og ligelidt finde Sted, om de, der have løst Sognebaandet, gaae til Alters i den ene eller den anden Kirke.

Clausen: Jeg skal indskrænke mig til Besvarelse af det Spørgsmaal, som den høitærede Minister fremsatte. Jeg troer, at Ordene tydeligt tale for sig selv, at der ligger i Ordene selv en Antydning af Tiden, da de ere udtalte. De høre, om jeg mindes ret, til de sidste Ord af den ærede Minister, hvorved han tilkjendegav en Afslutning af den stedfundne Forhandling og bebudede den forestaaende administrative Behandling af Sagen.